

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Афонін Олександр Миколайович

УДК 338:621.311:620.9(477)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ
ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «КЛІАР ЕНЕРДЖІ-ЖИТОМИР»**

Спеціальність 051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Олександр АФОНІН

Керівник роботи
Опанашук Ю. А.
к. е. н., доцент

Житомир – 2025

АНОТАЦІЯ

Афонін О.М. Управління ефективністю використання оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир». Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка». Поліський національний університет, Житомир, 2025.

Метою дипломної роботи є розробити й обґрунтувати теоретико-методологічні положення та надати практичні рекомендації щодо збільшення ефективності використання оборотних активів підприємства в умовах сучасних викликів. Поставлено завдання: уточнити сутність, значення, складові елементи та методичні підходи щодо оцінки ефективності використання оборотних активів; оцінити господарську діяльність, зокрема забезпеченість і ефективність використання оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»; розробити та обґрунтувати практичні рекомендації щодо її підвищення. У розділі 1 розкрито науково-теоретичні основи та методичні матеріали щодо оборотного капіталу підприємства. У розділі 2 наведено економічну діагностику внутрішнього середовища, забезпеченості та використання оборотного капіталу ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир». У розділі 3 запропоновано напрями збільшення ефективності використання оборотного капіталу.

Ключові слова: оборотні активи, оборотний капітал, підприємство, ефективність оборотного капіталу

Afonin O.M. Managing the efficiency of current assets use of LLC "Clear Energy-Zhytomyr". Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for obtaining the Master's degree in the specialty 051 «Economics». Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The purpose of the thesis is to develop and substantiate theoretical and methodological provisions and provide practical recommendations for increasing the efficiency of the use of current assets of the enterprise in the face of modern challenges. The task is set: to clarify the essence, meaning, components and methodological approaches to assessing the efficiency of current assets; to assess economic activity, in particular the security and efficiency of the use of current assets of LLC "Clear Energy-Zhytomyr"; to develop and substantiate practical recommendations for its improvement. Chapter 1 reveals the scientific and theoretical foundations and methodological materials regarding the working capital of an enterprise. Section 2 provides an economic diagnosis of the internal environment, availability and use of working capital of LLC "Clear Energy-Zhytomyr". Section 3 proposes directions for increasing the efficiency of working capital use.

Keywords: working assets, working capital, enterprise, working capital efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Суть, соціально-економічне значення та складові елементи оборотних активів підприємства	7
1.2. Характеристика методичних матеріалів у діагностиці ефективності використання оборотних активів підприємства.....	11
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «КЛІАР ЕНЕРДЖІ- ЖИТОМИР».....	14
2.1. Організаційно-економічна та соціальна характеристика підприємства.....	14
2.2. Оцінка складу та ефективності використання оборотних активів підприємства.....	17
Висновки до розділу 2.....	24
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «КЛІАР ЕНЕРДЖІ-ЖИТОМИР».....	25
3.1. Макродіагностика та прогноз ринку енергетичних ресурсів як альтернатива джерел формування оборотних активів підприємства.....	25
3.2. Інвестиційна привабливість підприємства за рівнем ділової активності (оборотності) підприємства	29
3.3. Внутрішні резерви вивільнення оборотного капіталу як напрям зростання ефективності його використання.....	31
Висновки до розділу 3.....	34
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Успішність результатів господарювання підприємств залежить від джерел формування, забезпеченості, оборотності, ефективності використання оборотних активів, що наразі пов'язано із значними інфляційними процесами у національній економіці, неплатежами, дефіцитом сировини, дорожчанням вартості енергетичних ресурсів та іншими кризовими явищами виробничих, посередницьких, комерційних та фінансових структур. Це вимагає від працівників планово-економічних служб ретельно діагностувати стан, забезпеченість, якість, оборотність оборотних активів, розробляти нові джерела їх поповнення, досліджувати та прогнозувати ефективність їх використання.

Тема кваліфікаційної роботи є надзвичайно актуальною для національних підприємств, особливо промислової, виробничої сфери діяльності, зокрема для ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир», яке розпочало свою господарську діяльність у період воєнного стану 2022 р., функціонує в умовах ринкової конкуренції та забезпечує надання соціально значущих для населення теплоенергетичних послуг. Від забезпеченості теплоенергетичними ресурсами, якості, вчасності їх надходжень, рівня матеріально-технічної бази ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» залежить своєчасність надання теплової та електричної енергії для фізичних та юридичних осіб, економічна та соціальна ефективність його діяльності й екологічна відповідальність.

Метою кваліфікаційної роботи є розробити науково-методичні та практичні рекомендації щодо управління ефективністю використання оборотних активів теплоенергетичного підприємства. Відповідно до теми та її мети було виокремлено такі основні *завдання*:

- визначити соціально-економічну сутність і значення оборотних активів підприємства та його поелементного складу;

- розкрити методичний інструментарій у діагностиці стану, забезпеченості та ефективності використання оборотних активів підприємства;
- здійснити організаційно-економічну та соціальну характеристику діяльності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»;
- оцінити внутрішнє середовище суб'єкту господарювання на локальному ринку теплоенергетичних послуг;
- діагностувати сучасний стан матеріально-технічної бази та оборотних активів підприємства;
- запропонувати напрями удосконалення управління ефективністю оборотними активами підприємства.

Об'єктом дослідження є управління ефективністю оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир». *Предметом* дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів вдосконалення управління ефективністю оборотних активів теплоенергетичного підприємства з метою збільшення ефективності та забезпечення стійкого розвитку підприємства.

У випускній роботі було застосовано такі діагностичні *методи* дослідження: оцінки параметрів розвитку підприємства; оперативної, експрес та фундаментальної діагностики; діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства; фінансової ситуації на підприємстві, а також монографічний, порівняльний аналіз, економіко-статистичні методи, метод експертних оцінок.

Інформаційна база представлена правовими нормами України, матеріалами наукових праць, інформаційними офіційними даними Державної служби статистики України, Асоціації деревообробних підприємств України, а також фінансовою та організаційною звітністю ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» за останні три господарські роки (2022-2024 рр).

Публікації за темою дослідження. Протягом навчання в магістратурі опубліковано 3 наукові праці.

1) Афонін О.М. Необхідність енергетичного переходу до нових технологій з використанням відновлювальних джерел енергії / Студентські читання – 2025: матеріали міжфакультетської науково-практичної конференції молодих вчених (27 листопада 2025 р.), м. Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 152-153.

2) Кільницька О.С., Афонін О.М. Капітальні інвестиції в енергетичний сектор України / *Розвиток економічних систем в умовах глобалізації*: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 листопада 2025 р.), м. Харків, Україна. С. 347-349.

3) Афонін О.М. Графоаналітична модель квадрату виробничого потенціалу підприємства / *Science and Education as the Basis of Human Progress*: збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, 06 грудня 2025, м. Роттердам, Нідерланди, С. 48-52.

Практичне значення отриманих результатів. Здійснена у кваліфікаційній роботі оцінка забезпечення та ефективності використання оборотних активів ТОВ«Кліар Енерджі-Житомир» дала можливість розробити заходи з удосконалення управління оборотними активами, зокрема щодо використання запасів (альтернативних джерел енергії), зменшення дебіторської заборгованості, оптимізації грошових коштів. Визначено резерви вивільнення оборотного капіталу.

Структура та обсяг роботи. Дипломний проєкт складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 40 найменувань. Загальний обсяг роботи становить __ сторінки комп'ютерного тексту, містить __ таблиць, __ рисунків та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНОСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть, соціально-економічне значення та складові елементи оборотних активів підприємства

Досліджуючи дефініцію поняття «оборотний капітал» підприємства у наукових публікаціях вчених-економістів, зокрема Леська О. Й., Причепа І. В., Сметанюк О. А., Стратійчука В.М., Шаповалова А. А. та інших було виявлено деякі розбіжності у підходах, характеристиках, складових елементах тощо. Виявлено синонімічні схожі за соціально-економічною сутністю категорії та поняття: оборотні активи (далі ОБАк), оборотний капітал, оборотні засоби, оборотні кошти, фонди обігу, поточні активи, мобільні активи. Всі вони здійснюють оборот, проходять певні стадії виробничого циклу протягом господарського року або одного; складаються з двох частин: постійного і змінного оборотного капіталу

В економічній літературі термін «оборотні активи» трактується як багатогранна економічна категорія, як складова процесу кругообігу капіталу [3]. Тобто оборотні активи – це фонд грошових коштів підприємства. Оборотні кошти виступають, перш за все, як вартісна категорія. Вони в буквальному сенсі не є матеріальними цінностями. Їх особливістю є те, що в умовах нормальної господарської діяльності вони не витрачаються, а авансуються у різні види поточних витрат підприємства для забезпечення безперервності виробництва, повертаючись після завершення кожного обороту до своєї вихідної величини [5].

Вивчаючи місце, роль та значення оборотного капіталу на мікро рівні підприємства, можна виділити декілька сутнісних ознак цього економічного поняття. Основні з них виокремлено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Змістовні характеристики поняття «оборотний капітал»

Джерело: побудовано автором за результатами досліджень [31].

Резюмуючи результати наукових досліджень щодо уточнення соціально-економічного значення оборотних активів підприємства, було виявлено наступні їх характерні ознаки:

- це структурний елемент активів підприємства, що обліковується, контролюється, планується підприємством;
- це частина активів, майна підприємства, що формується з матеріально-технічних ресурсів, предметів праці, грошових коштів, фінансових вкладень майбутніх періодів;
- грошові засоби, що використовують протягом операційного циклу для реалізації або споживання;

- матеріально-технічні засоби та ресурсний потенціал для вчасного забезпечення планомірного безперервного процесу діяльності підприємства;
- обслуговують операційну, поточну виробничо-господарську, комерційну, фінансову діяльність;
- переносять свою вартість на готову до реалізації продукцію у повному обсязі, змінюючи свою матеріально-речову форму;
- функціонують для підтримки ліквідності, фінансової маневреності та забезпечення доходності (прибутковості) підприємства.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [28].

Метою економічної діагностики щодо забезпечення суб'єкту господарювання оборотними активами є оцінка їх складу, структури, досягнутого рівня їх використання з метою надання пропозицій з оптимізації їх складу, величини (кількісного та вартісного значення), структури й збільшення ефективності їх функціонування (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Групування оборотних активів підприємств

№ п/п	Напрями класифікації	Оборотні активи підприємства	
		Виробництва	Обігу
1	За сферами циклічних оборотів		
2	За складовими елементами, видами	Виробничі запаси; незавершене виробництво; напівфабрикати власного виробництва; готова продукція на складі; витрати майбутніх періодів.	Відвантажена готова продукція; дебіторська заборгованість; векселі одержані; поточні фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквіваленти;

			інші оборотні активи
3	За принципом організації	Нормовані	Ненормовані
4	За джерелами формування	Власний капітал та частина (залученого) позикового	Залучений (позиковий) капітал

Джерело: узагальнено автором за роботою: [39].

Основним інформаційним джерелом для діагностики оборотних активів на підприємстві є основна звітність, зокрема форма № 1 «Баланс» (конкретніше розділ 2 «Оборотні активи», та дані бухгалтерського обліку у частині використання оборотних засобів. Узагальнюючи підходи до групування оборотних активів, побудовано їх класифікацію

До складу оборотних активів підприємства належать:

1. Запаси.
2. Поточні біологічні активи
3. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, за розрахунками тощо.
4. Поточні фінансові інвестиції
5. Гроші (національна і вільноконвертована валюта) та їх еквіваленти;
6. Витрати майбутніх періодів;
7. Інші оборотні активи [28].

Високоякісні матеріально-технічні ресурси; вчасно сформована база оборотних фондів підприємства; вмілий облік, контроль, використання фондів обігу суб'єкта господарювання забезпечує безперебійне функціонування підприємства, доходний бізнес, впровадження інноваційних та цифрових технологій, створення умов для розвитку персоналу, зміцнення конкурентоспроможності.

Оптимальний склад та структура оборотних активів підприємства здійснюється методами їх нормування, визначення мінімальних необхідних потреб та планування (прогнозування) на виробничий операційний цикл та календарний господарський рік.

1.2. Характеристика методичних матеріалів у діагностиці ефективності використання оборотних активів підприємства

Діагностуючи рівень потреби підприємства в оборотних активах, забезпечення їх комплектації, кількості, своєчасності доставки необхідно пам'ятати про термін перебування кожного складового елементу на кожній стадії кругообігу оборотних ресурсів (рис. 1.2). Ефективність оборотного капіталу має прямопропорційний зв'язок з тривалістю (часом) їх використання, що забезпечує безперервний процес виробництва та реалізації продукції (надання послуг).

Методика економічного діагностування передбачає порівняння отриманих результатів досягнутих результатів у звітному проміжному та базовому роках, з плановими індикаторами, між підприємствами галузі, регіону, загальнонаціональними показниками. Це дає можливість встановити стан та основні тенденції змін рівня ефективності використання оборотних активів у динаміці, розробити систему заходів з метою його збільшення.

Економічна діагностика матеріально-технічних ресурсів, і зокрема оборотних активів ґрунтується на використанні системи наступних показників:

- коефіцієнт обороту оборотних активів (засобів) як співвідношення частини матеріальних витрат до середньорічної вартості оборотних фондів;
- тривалість 1-го обороту оборотних активів (засобів), або період 1-го виробничого циклу, що визначається у днях;
- коефіцієнт закріплення оборотних активів (засобів) розраховують як обернений показник до коефіцієнта обороту;
- потреба, або ж вивільнення оборотних засобів, що визначається як добуток частини матеріальних затрат на різницю коефіцієнта закріплення оборотних активів у звітний та базовий періоди [22].

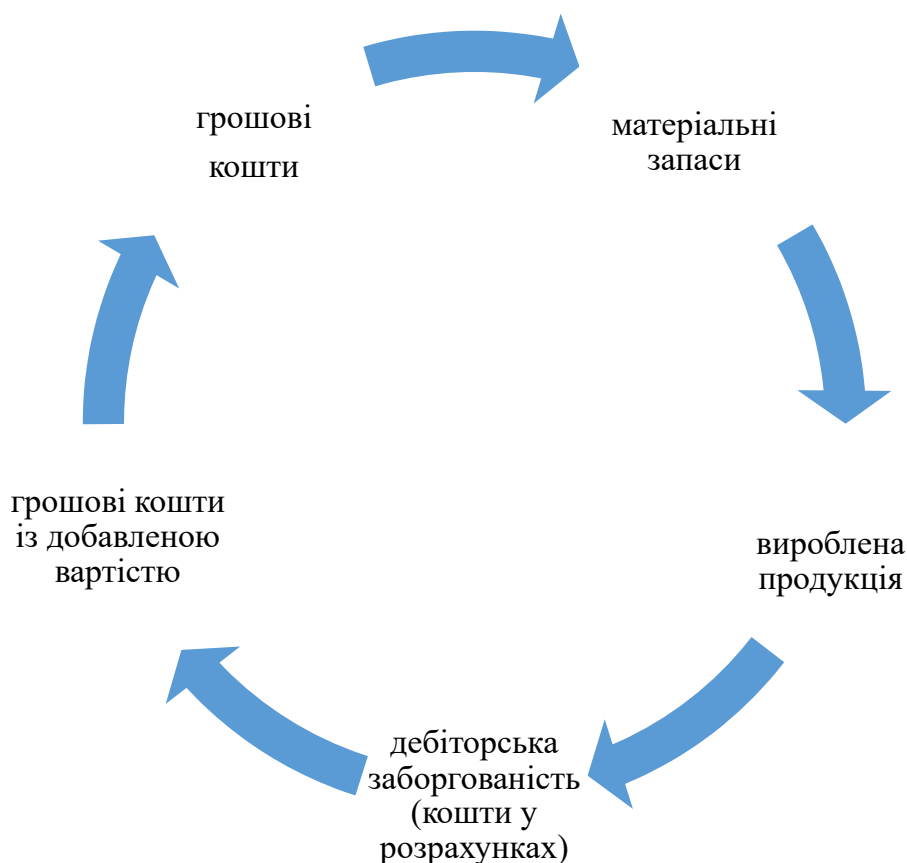

Рис.1.2. Основні стадії кругообігу оборотних ресурсів підприємства

Джерело: побудовано автором за матеріалами: [15, с. 328].

Ефективність використання оборотних засобів підприємства передбачає визначення 2-ох основних блоків економічних показників:

I. Ефективність авансованих ОБАк, що включає:

- 1.1) віддачу оборотних засобів за: валовою продукцією, чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції; валовим прибутком;
- 1.2) місткість оборотних засобів за валовою продукцією; чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції; прибутком.

II. Ефективність виробничо спожитих ОБАк:

- 2.1) матеріаловіддача за: валовою продукцією; чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції; прибутком;

2.2) матеріаломісткість за: валовою продукцією; чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції; прибутком.

Висновки до розділу 1.

1. Управління ефективністю використання оборотних активів підприємства передбачає оптимізацію витрат при забезпеченні неперервного, поточного, циклічного функціонування господарської діяльності підприємства.

2. Методичний інструментарій оцінки ефективності управління ефективності використання оборотного капіталу передбачає систему показників. Основними з них є коефіцієнт оборотності оборотних активів, тривалість одного обороту, матеріаловіддача, матеріаломісткість, коефіцієнт завантаження та інші.

3. Управління ефективністю використання оборотних активів передбачає наступні напрями: оптимізація запасів; управління дебіторською заборгованістю; оптимізація використання залишків на рахунках грошових коштів; скорочення виробничого циклу,

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «КЛІАР ЕНЕРДЖІ-ЖИТОМИР»

2.1. Організаційно-економічна та соціальна характеристика підприємства

На ринку надання теплоенергетичних послуг на урбанізованих територіях міст, до яких можна віднести і обласний центр України – м. Житомир, як правило функціонує 1-2 підприємства через обмеження забудови та архітектури, прокладання теплових, газових, водних та каналізаційних мереж. Їх розміщення, прокладання, обслуговування та ремонт регулюються відповідними органами місцевого самоврядування. Тому найбільшим конкурентом і одночасно підприємством, що координує і регулює діяльність ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» є державне підприємство – Комунальне підприємство «Житомиртеплокомуненерго» Житомирської міської ради.

Ринок надання послуг з теплопостачання надзвичайно масштабний, постійно оновлюється, націлений на використання нових енерго-збережувальних технологій і у цьому плані для ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» є багато перспектив, оскільки вони використовують альтернативні, відновлювальні джерела енергії та сучасне опалювальне обладнання.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Кліар Енерджі-Житомир» створено у 2021 р., як нова юридична особа у складі великого промислового підприємства з надання теплових послуг та виробництва електроенергії ТОВ «Кліар Енерджі». Останнє створено у 2015 році, в Україні (центральний офіс у м. Київ) як сучасне інноваційно-інвестиційне товариство з використання нових відновлюваних джерел енергії. Наш об'єкт дослідження – ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» протягом 2021 р. спільно з Житомирською міською радою та ТОВ

«Житомиртеплокомуненерго» здійснювали трьох сторонні організаційні заходи щодо виділення земельних ділянок та приміщень, освоєння капіталовкладень з будівництва котелень на твердому паливі, проектних будівельно-монтажних робіт щодо виробництва, розподілу та передачі теплової енергії. За три останні господарські роки вартість основних виробничих фондів зменшилась на 4,4 млн грн.: з 21,3 млн грн. у 2022 р. до 16,9 млн грн. у 2024 р. При цьому вартість оборотних активів навпаки зросла на 5,4 млн грн. з 10,895 млн грн. у 2022 р. до 16,271 млн грн. у 2024 р. На кінець звітного року вартість активів товариства набула тенденції до зростання і у 2024 році склала 33,18 млн грн. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Виробничі ресурси та результати діяльності

ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир», тис. грн.

Показник	2022р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., +/-
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	4	11	10	6
Активи, всього	32216,4	30372,8	33180,0	963,6
Середньорічна вартість основних виробничих фондів	21321,1	19926,3	16908,7	-4412,4
Середньорічна вартість оборотних засобів	10895,3	10446,5	16271,3	5376
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	13150,8	38671,3	38230,4	25079,6
Собівартість реалізованої продукції	10627,6	29096,5	27552,8	16925,2
Валовий прибуток	2523,2	9574,8	10677,6	8154,4
Чистий прибуток (+), збиток (-)	-6551,7	-7400,2	-4926,4	1625,3

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Основну діяльність ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» розпочали у 2022 р. За чисельністю персоналу товариство відноситься до мікропідприємств, де було зайнято від 4 працівників у 2022 р. до 10 осіб у 2024 році. Освоївши інвестиції, нові технології виробництва теплової енергії на деревній щепі і запустивши свою

діяльність під час масштабного вторгнення росії на територію України, тобто у період воєнного стану, за кінцевими економічними результатами діяльності виручка від послуг надання теплової енергії за 3 роки зросла у 3 рази: з 13,15 млн грн. у 2022 р до 38,23 млн грн. у 2024 р. Протягом періоду нашого дослідження виручка збільшилась на 25,0796 млн грн., а собівартість виробництва та надання теплових послуг зросла на 16,925 млн грн. У результаті операційна діяльність ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» була доходною, валовий прибуток збільшився з 2,5232 млн грн. у 2022 р. до 10,678 млн грн. у 2024 р. Покриття освоєних інвестицій та кредитів банків, а також інші видатки та фінансові витрати, призвели до збиткової господарської діяльності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» в цілому з -6,552 млн грн. у 2022 р. до -4,926 млн грн. у 2024 р. Пошкодження об'єктів енергетичної інфраструктури в Україні, і у Житомирській області зокрема, вимагає пошуку нових альтернативних дешевих місцевих джерел енергії, і насамперед використання її відновлюваних видів. Аналізуючи дані табл. 2.2 встановлено, що підприємство є вузькоспеціалізованим у сфері надання теплоенергетичних послуг.

Таблиця 2.2

**Надання теплоенергетичних послуг та виробництво електроенергії
У ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»**

Вид продукції	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. у % до 2022 р.
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	
Виробництво та реалізація теплової енергії	7200	54,7	25020,3	64,7	24679,8	64,6	342,8
Виробництво та реалізація електроенергії	5420,8	41,2	10943,98	28,3	9700,2	25,4	178,9
Інша продукція та послуги	530	4,0	2707,0	7,0	3850,4	10,1	726,5
Разом	13150,8	100,0	38671,3	100,0	38230,4	100,0	290,7

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Найбільша частка (більше 2/3) у структурі виручки припадає на реалізацію теплової енергії: вона зросла з 54,7 % у 2022 р. до 64,6 % у 2024 р. За 3 роки вартість

послуг з теплової енергії збільшилась майже у 3,5 рази: від 7,2 млн грн. у 2022 р. до 24,679 млн грн. у 2024 р.

Керівництво ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» надає послуги не тільки з постачання теплової енергії насамперед у лікарні, поліклініки, освітні заклади, приміщення житлового фонду, а й з виробництва та надання електроенергії. Наразі в умовах періодичних відключень електричної енергомережі у розрізі регіонів України, у результаті її пошкоджень шахедами та іншою зброєю, це дуже необхідно і актуально. За даними 2024 р. виробництво та реалізація електричної енергії у ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» становить одну четверту частину (25,4 %) від загальної суми виручки наданих послуг підприємства (на суму 9,7 млн грн.). Підприємство надає й інші послуги інженерно-технічного напрямку та з обслуговування тепло- і енергомереж. Їх вартість зросла з 530 тис грн. у 2022 р. до 3,85 млн грн. у 2024 р., зайнявши 10,1 % у структурі виручки від реалізації ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир».

2.2. Оцінка забезпеченості та ефективності використання оборотних активів підприємства

Оцінюючи вклад матеріально-технічних ресурсів та робочої сили у формування собівартості продукції, можна констатувати той факт, що матеріальні ресурси займають пріоритетне значення: від 76,74 % у 2023 р. до 88,8 % у 2022 р. (табл. 2.3). За три останні господарські роки їх вартість зросла вцілому на 12,9 млн грн: з 9,4 млн грн у 2022 р. до 22,345 млн грн у 2024 р. Тобто матеріальні ресурси, що наразі найбільше представлені сировиною для котельнь є надзвичайно дорогою, як і усі енергетичні ресурси. Затрати на персонал є мізерними. Так протягом 2022-2024 рр. частка оплати праці у структурі операційних витрат займає лише 5,4-6,54%. Це обумовлено не лише малочисельністю персоналу та сезонністю робіт.

Таблиця 2.3

Склад і структура операційних витрат ТОВ «Кліар Енерджі Житомир»

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. до 2022 р.	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	(+/-)	%
Матеріальні затрати	9439,6	88,8	22329,5	76,74	22345,2	81,1	12905,6	236,7
Витрати на оплату праці	576,3	5,4	1902,8	6,54	1540,3	5,6	964	267,3
Відрахування на соціальні заходи	126,7	1,2	418,7	1,44	338,9	1,2	212,2	267,5
Інші операційні витрати	485,0	4,6	4445,5	15,28	3328,4	12,1	2843,4	686,3
Разом	10627,6	100,0	29096,5	100,00	27552,8	100,0	16925,2	259,3

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Під час опалювального сезону на котельню наймають більше людей. Крім того рівень оплати праці на підприємстві низький, оскільки організація оплати праці базується на Єдиній державній тарифній сітці. За даними 2024 року рівень середньомісячної заробітної плати у ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» становив 12835,8 грн, це більше від мінімальної (8 тис грн), проте значно менше від середньомісячної заробітної плати зайнятих в економіці України за цей період (18-20 тис грн).

Протягом 2022-2024 рр. темпи росту вартості оборотних активів підприємства набули стійкої тенденції до зростання, проте позитивним моментом є те, що їх сума на сучасному етапі не перевищує основні (фонди) активи ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир». Більш детально, ми можемо це спостерігати за даними таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Склад та структура балансу ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Показник	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. до 2022 р.		
	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн.	%	абсолютне значення, (+/-)	відносне значення, %	пунктів структури
<i>Активи</i>									
1. Необоротні активи	21321,1	66,2	19926,3	65,6	16908,7	51,0	-4412,4	79,3	-15,2
2. Оборотні активи	10895,3	33,8	10446,5	34,4	16271,3	49,0	5376	149,3	15,2
3. Разом	32216,4	100,0	30372,8	100,0	33180,0	100,0	963,6	103,0	0,0
<i>Пасиви</i>									
1. Власний капітал	-7522,7	-23,3	-14923	-49,1	-19849,3	-59,8	-12326,6	263,9	-36,5
2. Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0	0,0
3. Поточні зобов'язання	39739,1	123,3	45295,7	149,1	53029,3	159,8	13290,2	133,4	36,5
4. Разом	32216,4	100,0	30372,8	100,0	33180,0	100,0	963,6	103,0	x

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир».

Якщо у базисному 2022 році нараховували основний капітал, що становив 21,3 млн грн, то у звітному 2024 р. він зменшився до 16,9 млн грн, а з оборотними фондами навпаки вони зросли з 10,89 млн грн у 2022 р. до 16,271 млн грн у 2024 р.. Загальна вартість активів (сума балансу) підприємства збільшилась з 32,2 млн грн у 2022 р до 33,18 млн грн у 2024 р. Підприємство постійно використовує (залучає) фінансовий капітал міського бюджету, спонсорів, грантів тощо.

Це соціально стратегічне національне підприємство, що продовжує запозичувати коши, техніку, технології для вирішення енергетичних проблем міста Житомира. Останнє підтверджує від'ємне значення власного капіталу підприємства, що становив -7,5 млн грн у 2022 р, -14,9 млн грн у 2023 р. та майже 20 млн грн (19,849) у 2024 році.

На фоні заборгованості власного капіталу дуже динамічно зростають поточні зобов'язання ТОВ «Кліар Енерджі Житомир»: з 39,7 млн грн у 2022 р. до 53,0 млн

грн у 2024 р., тобто на 13,3 млн грн або 33,4 %. Оцінка пасиву балансу свідчить про фінансову нестабільність та низьку ліквідність і маневреність підприємства. Для визначення цих фактів доцільно проаналізувати розділ 2 балансу підприємства.

За період дослідження протягом 2022-2024 рр. вартість оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» зросла у 1,5 рази (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Склад і структура оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»,
тис. грн. (на кінець року)**

Показник	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. до 2022 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%
Запаси	283,5	2,60	318,3	3,0	357,9	2,2	74,4	126,2
Дебіторська заборгованість за продукцію	4942,4	45,36	4060,5	38,9	12845,4	78,9	7903	259,9
Гроші та їх еквіваленти	5316,6	48,80	5223,7	50,0	1303,8	8	-4012,8	24,5
Інші оборотні активи	352,8	3,24	844,0	8,1	1764,2	10,8	1411,4	500,1
Разом	10895,3	100,0	10446,5	100,0	16271,3	100	5376	149,3

Джерело: розраховано автором за даними Форми № 1 «Баланс» ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

За даними 2024 р. найбільшу частку у структурі оборотного капіталу займає дебіторська заборгованість – 78,9 %, що становить 12,845 млн грн боргу споживачів м. Житомира, за надану теплову енергію. Запаси підприємства, порівняно з дебіторською заборгованістю, досить мізерні: від 283,5 тис грн у 2022 р. до 357,9 тис. грн у 2024 р. Значно більшими темпами зростають інші оборотні активи ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир». Якщо у 2022 р. їх сума становила 352,8 тис грн, то у 2024 р. їх вартість збільшилась до 1,764 млн грн.

Позитивним явищем є раціональніше використання грошей та їх еквівалентів протягом періоду дослідження. Якщо у 2022 р. на рахунку підприємства було зосереджено 5,316 млн грн у 2022 р., у 2023 р. – 5,224 млн грн, то уже на звітний період 2024 р. сума грошових коштів становила 1,304 млн грн. Отже кошти було запущено в обіг, для подальшого виробничого циклу підприємства, насамперед

придбання деревної щепи та іншої сировини для роботи твердопаливних котельнь та транспортування теплової енергії до будівель і приміщень м. Житомира.

Вартість приміщень, котлів та відповідного обладнання у ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» у 2022 р. становила 21,321 млн грн. і мала ступінь зносу лише 3,5 %, наразі у 2024 р. сума основних фондів товариства зменшилась майже до 17 млн грн. з рівнем зносу 28,6 %. Відповідно фондоозброєність персоналу зменшилася з 5,33млн грн. на одного працівника у 2022 р. до 1,691 млн грн. у 2024 р., як за рахунок чисельника, так і за рахунок знаменника, оскільки чисельність працівників за 3 роки зросла з 4 до 10 осіб (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Динаміка економічної ефективності використання
основних та оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі Житомир»**

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
				+/-	%
Вартість основних виробничих фондів (на 31.12), тис. грн	21321,1	19926,3	16908,7	-4412,4	79,3
Фондоозброєність (на 1-го середньорічного працівника), тис. грн.	5330,3	1811,48	1690,87	-3639,43	31,7
Фондовіддача, грн.	0,62	1,94	2,26	1,64	364,5
Фондомісткість, грн.	1,62	0,52	0,44	-1,18	27,2
Ступінь зносу основних виробничих засобів, %	3,5	15,8	28,6	25,1	817,1
Вартість оборотних засобів (на 31.12), тис. грн.	10895,3	10446,5	16271,3	5376	149,3
Коефіцієнт обороту оборотних засобів	1,21	3,70	2,35	1,14	194,2
Тривалість 1 обороту оборотних засобів, днів	302,4	98,6	155,3	-147,1	51,4
Припадає оборотних засобів на 1 грн основних засобів, грн.	0,51	0,52	0,96	0,45	188,2
Норма прибутку, %	-20,3	-24,4	-14,8	5,5	72,9

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир».

Не дивлячись на погіршення якості та зменшення рівня забезпеченості підприємства основними фондами, ефективність їх використання у ТОВ «Кліар

Енерджі-Житомир» зростає. У ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» протягом 3-ох останніх років у 3,6 рази збільшилась фондівдача: з 0,62 грн у 2022 р. до 2,26 грн у 2024 р. При цьому фондомісткість набула тенденції до зменшення з 1,62 грн у 2022 р. до 0,44 грн у 2024 р.

Нераціональна структура оборотного активів та від'ємне значення власного капіталу ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» знайшли відповідне відображення у показниках фінансових результатів господарської діяльності (табл.2.7).

Таблиця 2.7

**Економічні результати господарської
діяльності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир», тис. грн**

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
				+/-	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	13150,8	38671,3	38230,4	25079,6	290,7
Інші доходи	0	155,2	133,6	133,6	x
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	10627,6	29096,5	27552,8	16925,2	259,3
Інші витрати	9074	17130,2	15737,6	6663,6	173,4
Валовий прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2523,2	9574,8	10677,6	8154,4	423,2
Збиток від операційної діяльності	-6551,7	-7400,2	-4926,4	1625,3	75,2
Чистий збиток	-6551,7	-7400,2	-4926,4	1625,3	75,2

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир».

Якщо закладені тарифи на тепло і собівартість наданих підприємством послуг з постачання теплової енергії забезпечують формування позитивного (додатнього значення) валового прибутку на рівні 2,523 млн грн у 2022 р. та 10,678 млн грн у 2024 р., то значення загальної господарської діяльності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» в цілому було від'ємним (збитковим).

За даними таблиці 2.8 протягом 2022-2024 рр. рентабельність господарської діяльності ТОВ «Кліар Енерджі Житомир»: операційна, звичайна та надзвичайна мали від’ємне значення.

Таблиця 2.8

Оцінка рентабельності та окупності у ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р, +,-.
1. Валова рентабельність (прибутковість) виробничих витрат, %	23,74	32,91	38,75	15,01
2. Коефіцієнт окупності виробничих витрат	4,21	3,04	2,58	-1,63
3. Коефіцієнт окупності чистого доходу	5,21	4,04	3,58	-1,63
4. Рентабельність (прибутковість) основної діяльності, %	23,74	32,91	38,75	15,01
5. Рентабельність (прибутковість) звичайної діяльності, %	-33,25	-16,01	-11,38	21,87
6. Рентабельність господарської діяльності, %	-33,25	-16,01	-11,38	21,87
7. Валова рентабельність (прибутковість) виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	-49,82	-19,14	-12,89	36,93
8. Чиста рентабельність (прибутковість) виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	-49,82	-19,14	-12,89	36,93
9. Рентабельність активів, %	-20,34	-24,36	-14,85	5,49
10. Рентабельність (збитковість) виручки від операційної діяльності, %	-33,25	-16,01	-11,38	21,87
11. Рентабельність власного капіталу, %	-87,09	-49,59	-24,82	62,27

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир».

Це обумовлено специфікою його виробничої діяльності, адже мета їх діяльності вирішення проблем з надання соціально значущих теплоенергетичних послуг для населення (більше 80 % опалювальних житлових площ), державних установ у сфері медицини, освіти та юридичних осіб і організацій. Крім того у підприємство, яке почали формувати перед введенням воєнного стану в Україні (2021 р.) вкладали багато капіталовкладень його засновник ТОВ «Кліар Енерджі», місцеві органи самоврядування м. Житомира та інвестори згідно різних програм. За

даними офіційної звітності 2024 року збиток від операційної діяльності та чистий збиток становили майже 5 млн. грн, власний капітал підприємства становить мінус -19,849 млн грн, дебіторська заборгованість споживачів за надані послуги з постачання тепла 12,845 млн грн.

Вищезазначені факти пояснюють загальну збитковість, нерентабельну діяльність новоствореного соціально значущого для м. Житомира підприємства. Додаткові форс мажорні, аварійні проблеми підприємство мало із введенням воєнного стану у 2022 р. у результаті бомбардувань росії. Було пошкоджено нове обладнання. У результаті нестабільності роботи електромереж потрібно було закупити спеціальне сучасне обладнання для безперебійної подачі струму та забезпечення безперебійної роботи сучасного електрообладнання.

Висновки до розділу 2.

1. Дефіцит енергосировини в Україні призвів до значного подорожчання джерел їх формування. Тому вартість оборотних засобів теплоенергетичного підприємства зросла більш як у півтора рази з 10,895 млн грн. у 2022 р. до 16,271 млн грн. у 2024 р. Ефективність їх використання свідчить про строкаті зміни, досягши найкращих результатів у 2023 р., коли коефіцієнт їх обороту досяг рівня 3,7 рази з терміном тривалості обороту 98,6 дня.

2. У звітному 2024 р. ефективність оборотного капіталу погіршилась, оскільки їх оборотність зменшилась до рівня 2,35, що призвело до зростання терміну їх обороту з 98,6 до 155,3 дня. У результаті господарської діяльності товариства кінцевий результат був збитковим, проте рівень збитків зменшується. Норма прибутку відповідно дещо зросла на 5,5 процентних пункти: з -20,3 % у 2022 р. до -14,8 % у 2024 р.

3. Сформовані збитки за результатами господарської діяльності підприємства (у 2024 р. чистий збиток 4,926 млн грн.; у 2023 р. – 7,4 млн грн) негативно вплинули на фінансовий стан підприємства, його платоспроможність, вчасне формування енергосировини та інших запасів, забезпечення безперебійної роботи.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «КЛІАР ЕНЕРДЖІ-ЖИТОМИР»

3.1. Макродіагностика та прогноз ринку енергетичних ресурсів як альтернатива джерел формування оборотних активів підприємства

Діагностика загальногосподарської кон'юнктури та кон'юнктури товарного ринку передбачає дотримання принципів цілеспрямованості, комплексності та систематичності. Наш об'єкт дослідження – це процес використання оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир». Підприємство надає теплоенергетичні послуги, використовуючи продукти лісового господарства, насамперед деревну щепу. Тому наше завдання провести діагностику кон'юнктури ринку, цінової ситуації, та аспектів державного регулювання сировини для надання теплоенергетичних послуг, зокрема газу, нафти (мазуту), кам'яного вугілля та деревини.

Відповідно до інформаційно-аналітичних даних українського порталу про фінанси та інвестиції Minfin.com.ua діагностика цінової ситуації на світовому ринку природного газу передбачає вивчення біржових котирувальних інформаційних зведень по 3 основних міжнародних представниках. Загальноприйнято, що індикатором світових цін на ринку природного газу є 3 світові міжнародні товарні біржі, зокрема:

- 1) Лондонська біржа Великобританії;
- 2) Нідерландський газовий хаб;
- 3) Нью-Йоркська товарна біржа.

Кожна з них має свої одиниці виміру, як правило у національній валюті за певну одиницю енергії. Все це детально представлено у біржових котирувальних зведеннях, аналітичних сайтах з енергоменеджменту та наукових працях.

«Найвищий рівень було зафіксовано у березні-травні 2022 року, далі ціни набули тенденції зменшення. Мінімальний рівень світових цін на газ зафіксовано у липні 2023 р., далі знову почався їх ріст до січня 2025 р. Наступним нашим завданням є макродіагностика ринку вугілля – твердого палива, яке використовується не тільки для виробництва та надання теплової енергії, але й електроенергії» [17] (рис. 3.1).

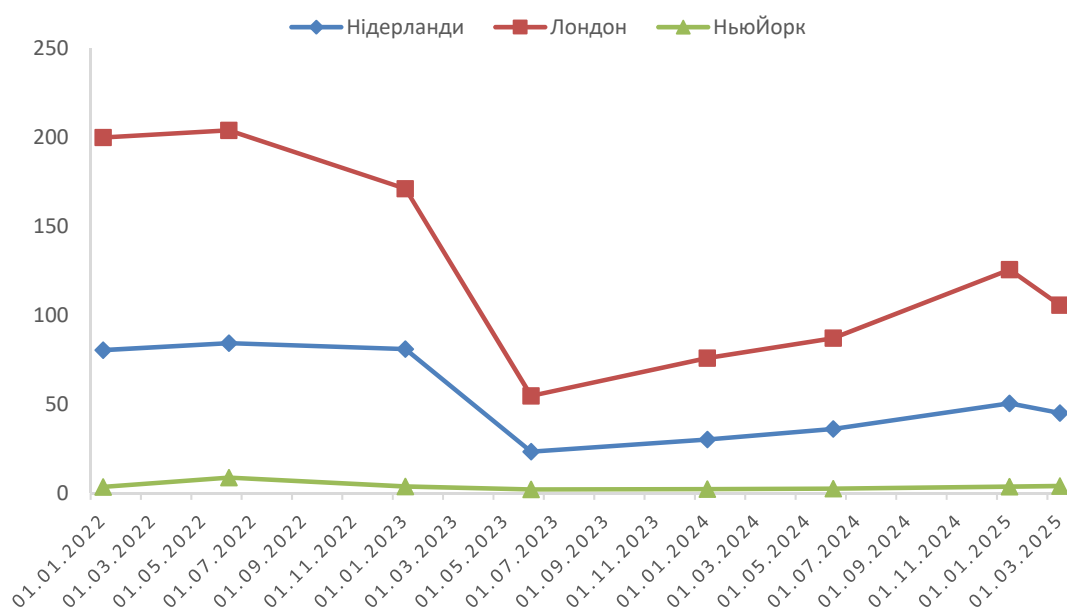
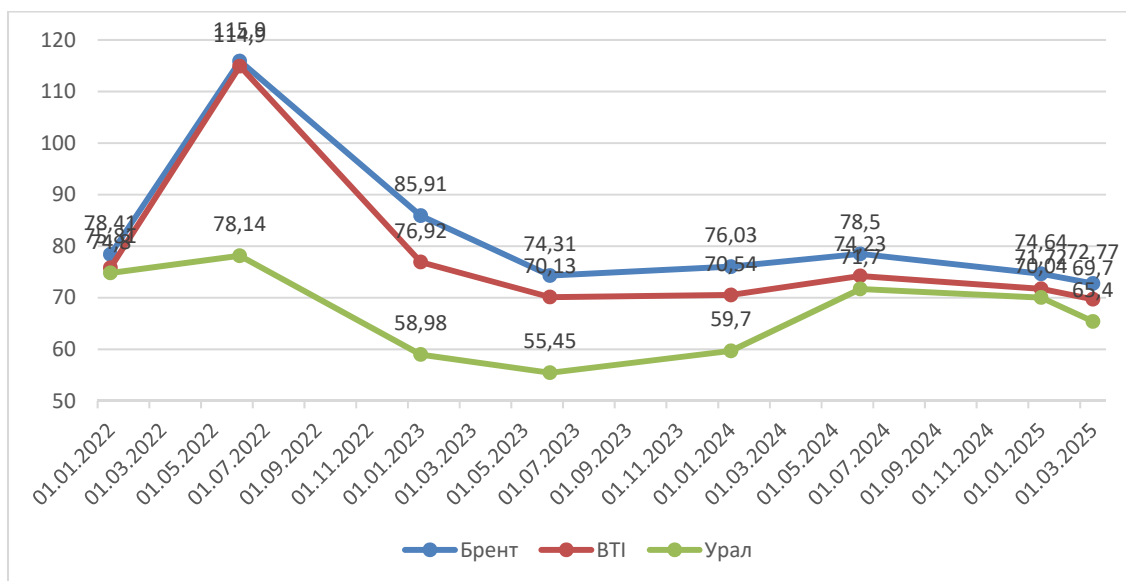

Рис. 3.1. Динаміка світових цін на природний газ у 2022-2025 рр.

Примітка: одиниці виміру 1) Нідерланди (Газовий хаб) у Євро/ МВт·год; 2) Лондонська біржа у пенсах/Терм; 3) Нью-Йоркська товарна біржа у доларах США/млн БТО.

Джерело: побудовано автором за матеріалами аналітичного економічного сайту Мінфін український портал про фінанси та інвестиції. <https://minfin.com.ua/ua/about/>

«Встановлення ринкових світових цін на нафту, окремі її види за вмістом важких вуглеводнів, сірки, алканів та інших домішок, що залежить від місцезростання родовища здійснюють за 3 основними сортами: 1) Америка WTI (Texas Light Sweet,; 2) Європа та країни ОПЕК (Brent); 3) росія (Urals). Нами було здійснено моніторинг світових цін зафіксованих на вищезгаданих міжнародних товарних біржах» [17] (рис.3.2).

**Рис. 3.2. Динаміка світових цін на нафту у 2022-2025 рр.,
у доларах США за барель**

Джерело: побудовано автором за матеріалами аналітичного економічного сайту Мінфін український портал про фінанси та інвестиції. <https://minfin.com.ua/ua/about/>

«Моніторинг світових цін на нафту характеризується трендами, що більше відповідають тенденціям змін на природній газ. Найвищий рівень було зафіксовано знову ж таки у травні-червні 2022 року, із розвитком подій вторгнення росії на територію України, введення санкцій проти рашистів. Проте переобрання президента США, зміна її зовнішньої політики, призвела до того, що після інавгурації президента ціни на нафту росії (Урал) у лютому-березні 2025 р. не мали такої варіації, як у 2022-2023 рр.» [17].

Процес цінового моніторингу та аналізу кон'юнктури ринку деревини характеризується високим рівнем детермінованої складності, що обумовлено широкою номенклатурою продукції, варіативністю якісних характеристик, сортністю та функціональним призначенням сировини, що поділяють на дві основні групи, виокремлюючи її енергетичну та промислову частини. Найбільше інформаційно-аналітичного матеріалу щодо цінової ситуації на ринку енергетичної

деревини, її ділової та неліквідної групи можна дослідити на сайті Асоціації деревообробних підприємств України (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Характеристика глобального ринку деревини у розрізі основних регіонів

Характеристика ринку	Північна та Центральна Європа	Північна Америка	Китай та регіони Близького Сходу і Північної Африки.
Кон'юнктура	Ціни на деревину в скандинавських країнах досягли найвищого рівня за останнє десятиліття.	Колумбії спостерігається дефіцит деревини, високі виробничі витрати та інші проблеми, що зменшують обсяги виробництва. У 2024 році обсяги виробництва менше половини показників десятирічної давнини.	У Китаї імпорту пиломатеріалів скоротився на 7% у річному обчисленні за перші десять місяців 2024 р. У країнах Близького Сходу та Північної Африки імпорту зменшився на 4% за дев'ять місяців 2024р.
Ціна	Проте ціни на сировину тиснуть на лісопилки, бо зростання вартості сировини випереджає ціни на пиломатеріали, що скорочує їхню прибутковість.	Ціни на круглий ліс у південних штатах США впали до найнижчого рівня за 30 років. Це може стимулювати нові інвестиції у лісопилки регіону	Нерівномірний попит і ціноутворення між регіонами.
Прогноз	У Північній Європі стає критично важливим контроль витрат на виробництво через зростання цін на сировину.	в найближчі роки. низькі ціни на круглий ліс у південних штатах США можуть зробити регіон привабливішим для інвесторів у 2025 році та надалі.	Тренди по-різному вплинуть на бізнеси в різних регіонах. Занепад лісопильного сектору в Британській Колумбії демонструє, як зміни у попиті, регулювання та глобальна конкуренція можуть трансформувати галузь

Джерело: побудовано за даними сайту Асоціації деревообробних підприємств України. Глобальні ціни на круглий ліс зростають, незважаючи на падіння попиту на пиломатеріали. <https://aweu.org.ua/general/globalni-cziny-na-kruglyj-lis-zrostayut-nezvazhayuchy-na-padinnya-popytu-na-pylomaterialy/>.

«Ціни на енергетичну, дешеву, неякісну, низькосортну деревину за прогнозом, мають стабілізуватися, або навіть зменшитись через надлишок її запасів. Останній об'єктивний фактор ускладнює збут деревної щепи та інших відходів лісогосподарської галузі. Існуючі запаси дров перевищують їх

споживання. Попит на них сповільнився, ще й через високий рівень цін для населення і регулювання (контроль) державою дешевих цін на природний газ. Обсяги реалізації деревної тріски залишаються слабким. Тому згідно прогнозних тенденцій кон'юнктури ринку деревної тріски істотних змін у цінах не спостерігатиметься» [17].

3.2. Інвестиційна привабливість підприємства за рівнем ділової активності (оборотності) підприємства

Структура оборотного капіталу ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» є дуже ірраціональною. Найбільшою проблемою підприємства на сучасному етапі є значні обсяги дебіторської заборгованості. На початок 2025 р. підприємством було надано послуги з теплопостачання, за які споживачами не сплачено кошти на суму 12,845 млн грн. Це становить 78,9 % у структурі оборотного капіталу. Грошові кошти підприємства (на розрахунковому рахунку в банку, у касі, їх еквіваленти) зменшились з 5,2 млн грн у 2023 р. до 1,304 млн грн у 2024 р., зайнявши 8 % у структурі оборотних активів (рис. 3.3).

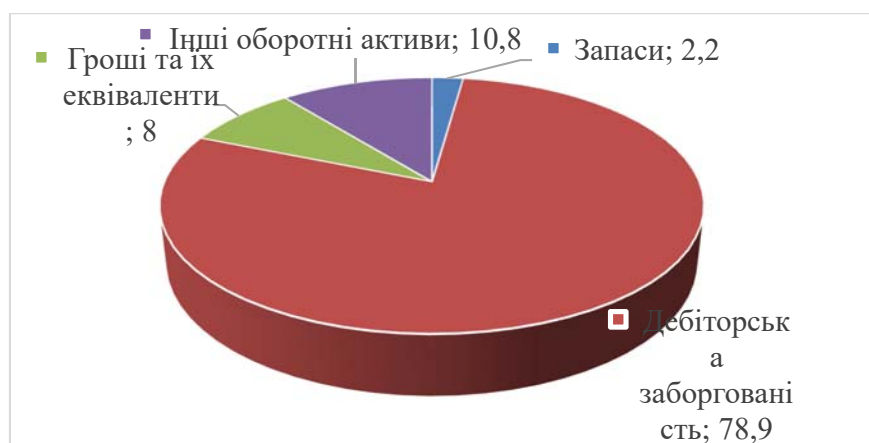

Рис. 3.3. Структура оборотних активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» на 31.12.2024, %

Джерело: побудовано за даними балансу ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» за 2024 р.

Це свідчить про те, що ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» постійно збільшує свої фінансові запаси, покращує маневреність, оперативність і ліквідність, швидко здійснює погашення поточних зобов'язань. Нині це актуально, особливо для вітчизняних теплоенергетичних підприємств, у результаті пошкоджень інфраструктури України шахедрами та ракетами. Гроші, як легколіквіди, протягом 2023-2024 рр. накопичено на суму від 1,3 до 5,2 млн. грн. З часом вони втрачають свою реальну вартість, покупну здатність, не обертаються, що вимагає визначення їх норми, тобто мінімально їх рівня за рахунок внутрішніх резервів.

Діагностуючи ділову активність оборотність теплоенергетичного підприємства (табл.3.2) встановлено, що найбільш ефективно було використано оборотні активи ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» у 2023 р.

Таблиця 3.2

Оцінка ділової активності (оборотності) ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
				+/-	%
1. Коефіцієнт оборотності активів	0,408	1,273	1,152	0,744	282,4
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,207	3,702	2,350	1,143	194,6
3. Коефіцієнт оборотності запасів	46,387	121,493	106,819	60,432	230,3
4. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-1,748	-2,591	-1,926	-0,178	110,2
5. Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках (дебіторської заборгованості)	2,661	9,524	2,976	0,315	111,8
6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,45	12,16	4,74	-1,71	73,5
7. Коефіцієнт завантаженості активів	2,450	0,785	0,868	-1,582	35,4
8. Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	2,96	2,91	2,04	-0,92	68,9
9. Коефіцієнт завантаженості власного капіталу	-0,572	-0,386	-0,519	0,053	90,7

Джерело: розраховано автором за даними Форми № 1 «Баланс» ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»

Найбільший досягнутий рівень оборотності активів (1,273), оборотних активів (3,702), запасів (121,493), коштів у розрахунках (9,524), кредиторської заборгованості (12,16) (табл. 3.2). У 2024 році ефективність використання оборотних активів підприємства зменшилась порівняно з 2023 р., проте вона була кращою, ніж у 2022 р.

Швидкість обороту має функціональний зв'язок з тривалістю (терміном у днях) повертання оборотних фондів підприємства. Тому завданням економічних служб є прискорити оборотність фондів обігу, скоротити їх тривалість обороту та вивільнити нерухомі виробничі запаси, сировину, запчастини, енергетичні ресурси, які не використовуються тривалий час.

3.3. Внутрішні резерви вивільнення оборотного капіталу як напрям зростання ефективності його використання.

Доцільно також використати внутрішні фінансові резерви підприємства щодо фондів обігу, зокрема не накопичувати значні суми коштів у легко ліквідних активах – виручки з постачання теплової і електричної енергії (грошових коштах у касі і на розрахункових рахунках у банках), аналізувати та працювати над зменшенням фінансової заборгованості споживачів теплової енергії. Для визначення вивільнених фінансових резервів щодо покращення ефективності використання оборотних активів доцільно визначити їх мінімальну необхідну норму згідно фактичних об'єктивних даних ТОВ «Кліар Енерджі Житомир».

У звітному 2024 р. на фоні зростання інфляції (індексу споживчих цін –ІСЦ) за попередній 2023 р. на 12 % вартість обігових активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» за цей же період зросла аж на 55,76 %, приріст становить 5,8248 тис грн. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3.

Вихідні дані для оцінки оборотності оборотних активів**ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»**

№ п/п	Показники	Проміжний 2023 р.	Звітний 2024 р.	Зміна 2024 р. до 2023 р., +/-
1	Чистий дохід виручка від реалізації продукції, надання послуг, тис грн	38671,3	38230,4	-440,9
2	Загальна вартість обігових активів, тис грн	10446,5	16271,3	5824,8
3	Середньорічна одnodенна виручка від наданих послуг, п.1/360 днів, тис грн	107,42	106,19	-1,23
4	Коефіцієнт оборотності обігових коштів	3,702	2,350	-1,352
5	Тривалість обороту, оборотність обігових коштів, днів	98,6	155,3	56,7

На жаль виручка від наданих послуг з постачання за цей же час навпаки зменшилась на 440,9 тис грн. Отже, у наслідок зменшення оборотності обігових коштів з 3,702 рази у 2023р. до 2,35 разів у 2024р., на 1,352 порядкових пунктів додатково було залучено у порівнянні з минулим 2023 р. матеріалів і коштів на суму 6,023 млн грн:

$$(155,3 - 98,6) * 106,19 = 56,72 * 106,19 = 6021 \text{ тис грн.}$$

Таким чином, з факту одnodенної середньорічної виручки 2024 р. на суму 106,19 тис грн, у результаті зменшення оборотності оборотного капіталу на 1,352 порядкових пунктів, та відповідно збільшення тривалості їх обороту на 56,7 дня, додатково було залучено матеріалів і коштів на суму 6,021 млн грн. Проводячи економічну діагностику оборотних активів доцільно визначити вплив основних факторів на рівень зміни швидкості руху оборотних фондів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир».

У табл. 3.4 всі активи підприємства було згруповано за ступенем їх ліквідності. Насамперед доцільно виявити «зайві» оборотні активи, які не використовують у виробничих процесах підприємства, які не здійснюють рух і формують на складах вартість «мертвих» запасів.

Таблиця 3.4

**Рівень та структура активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир»
за ознаками ліквідності**

№ п/п	Показники	Вартість, тис грн	Структура, %
1	Швидколіквідні кошти	1303,8	3,93
2	Кошти високої та середньої ліквідності (гроші)	12845,4	38,71
3	Малоліквідні кошти (ОВФ)	16908,7	50,96
4	Неліквідні кошти	2122,1	6,40
	Разом	33180,0	100,0

На початок 2025 р. таких матеріально-технічних ресурсів виявлено на суму 351,4 тис. грн., що становить 2,1 % у структурі оборотних активів підприємства. З фінансових резервів було виокремлено не рухомі суми дебіторської заборгованості у розмірі 10,845 млн грн. Приймаємо за вихідні дані вивільнення вартості виявлених запасів, що не задіяні у господарській діяльності підприємства. Розрахуємо імовірний термін (тривалість) обороту вищезазначених «мертвих» матеріально-технічних ресурсів та заборгованості споживачів за послуги з теплопостачання (дебіторську заборгованість):

$$\begin{aligned} \text{Дкр} &= (16271,3 - (351,4 + 10845)) * 360 / 38230,4 = \\ &= (16271,3 - 11196,4) * 360 / 38230,4 = \\ &= 5074,9 * 360 / 38230 = 47,788 \dots \text{дня.} \end{aligned}$$

Скорочення циклу обороту буде складати

$$155,3 - 47,788 = 107,5 \text{ дня.}$$

Визначаємо фінансові резерви з урахуванням резервів зростання обсягів реалізації послуг з теплопостачання на 12 % - рівень інфляції 2024 р. до виручки від реалізації продукції:

$$4587,6 / 360 * 107,5 = 1\,369,9 \text{ тис грн.}$$

У наступній дії визначимо загальну суму виявленого вивільненого оборотного капіталу:

$$-11\,196,4 + 1\,369,9 = -9\,826,5 \text{ тис грн.}$$

Розрахуємо додаткову потребу обігових коштів, що обумовлена зростанням обсягу реалізації наданих послуг з постачання теплової енергії та виробництва електроенергії:

$$4587,6/360 \cdot 155,3 = 1\,979,04 \text{ тис грн.}$$

При різних варіантах використання резервів додаткова загальна потреба в обігових коштах буде знаходитися у межах інтервалу від -11 196,4 тис. грн до 1 979,04 тис. грн.

Якщо підприємство вивільнить 2/3 непрацюючих обігових коштів і збільшить обсяг реалізації за рахунок знайдених резервів на 12 % від їх абсолютного грошового значення, то обсяг загальної суми вивільнення обігових коштів по підприємству складе:

$$((16271,3 - (2/3 \cdot 11\,196,4)) \cdot 360) / 38230,4 =$$

$$(16271,3 - 7464,27) \cdot 360 / 38230,4 = 82,93 \text{ днів.}$$

$$4587,6/360 \cdot 82,93 = 1056,805 \text{ тис грн.}$$

$$-11\,196,4 + 1056,805 = 10\,139\,595 \text{ тис грн.}$$

Отже, за рахунок використання внутрішніх резервів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» рекомендована норма вивільнення нефункціонуючих оборотних активів становить 10 139,595 тис. грн.

Висновки до розділу 3.

1. Тенденції цін на світовому ринку енергосировини, тобто природного газу, вугілля, нафти є взаємозв'язаними, мають схожі тенденції змін. Підвищення світових цін на основні теплоенергетичні ресурси стимулює використання дешевих відновлювальних альтернативних джерел .

2. Економічну ефективність використання оборотного капіталу підприємства визначає коефіцієнт обороту оборотних засобів, що показує скільки разів за рік

підприємство використовує придбані чи вироблені запаси, сировину та інші матеріально-речові ресурси, що втрачають форму і формують (у повній вартості) собівартість тарифів послуг з теплопостачання. У 2024 році ефективність використання оборотних активів підприємства зменшилась порівняно з 2023 р., проте вона була кращою, ніж у 2022 р.

3. Швидкість обороту має функціональний зв'язок з тривалістю (терміном у днях) провертання оборотних фондів підприємства. Тому завданням економічних служб є прискорити оборотність фондів обігу, скоротити їх тривалість обороту та вивільнити нерухомі виробничі запаси, сировину, запчастини, енергетичні ресурси, які не використовуються тривалий час.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Уточнено сутність оборотного капіталу підприємства, як значної частини його ресурсного потенціалу; складається з двох частин: оборотних фондів (матеріально-речові ресурси: запаси, сировина, тара та інші предмети праці) й фондів оббігу. Вони відіграють ключову роль у формуванні прибуткової діяльності господарюючих суб'єктів, оскільки в умовах інтенсивних інфляційних процесів в Україні оборотний капітал постійно дорожчає і повністю переносять свою вартість на собівартість наданих послуг і виробленої продукції.

2. Економічне діагностування ресурсного потенціалу ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» свідчить що це нове, сучасне підприємство з надання теплоенергетичних та інших послуг. У 2024 р. активи підприємства становлять 33,180 млн грн, які майже пропорційно представлено основними фондами (16,909 млн грн) та оборотним капіталом (16,271 млн грн). Працевлаштовано 10 працівників, чисельність яких змінюється у результаті сезонної діяльності підприємства. За результатами господарювання надано теплоенергетичних та інших послуг на суму 38,671 млн грн., проте соціальна значущість підприємства, регулювання тарифів на тепло державою, пошкодження критично важливих енергооб'єктів України, у результаті російської агресії, призвели до збиткової діяльності (чистий збиток становив 7,4 млн. грн.).

3. Структура оборотного капіталу ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» є нерациональною. У 2024 р. найбільшу частку займає дебіторська заборгованість – 78,9%, що становить 12,845 млн грн боргу споживачів м. Житомира, за надану теплову енергію. Запаси підприємства, порівняно з дебіторською заборгованістю, досить мізерні: від 283,5 тис грн у 2022 р. до 357,9 тис. грн у 2024 р. Легколіквідні активи (гроші та їх еквіваленти) накопичуються великими сумами на розрахункових рахунках банків, втрачаючи свою реальну вартість, знецінюються, не обертаються.

4. У звітному 2024 р. на фоні зростання інфляції (індексу споживчих цін) за попередній 2023 р. на рівні 12 %, вартість обігових активів ТОВ «Кліар Енерджі-Житомир» за цей же період зросла на 55,76 %, абсолютний приріст становить 5,8 млн грн. Тобто ціни на матеріально-технічні ресурси підприємства значно випереджають ріст споживчих цін в національній економіці, що ускладнює питання відтворення оборотних фондів підприємства, забезпечення їх безперервного кругообігу. На жаль виручка від наданих послуг з постачання тепла за цей же час навпаки зменшилась на 440,9 тис грн. Отже, у наслідок зменшення оборотності обігових коштів з 3,702 рази у 2023 р. до 2,35 разів у 2024 додатково було залучено у порівнянні з минулим 2023 р. матеріалів і коштів на суму 6,023 млн грн.

5. Діагностуючи ділову активність ТОВ «Кліар Енерджі Житомир» встановлено, що найбільш ефективно оборотні активи було використано у 2023 р. Рівень оборотності активів (1,27), оборотних активів (3,7), запасів (121,5), коштів у розрахунках (9,5), кредиторської заборгованості (12,2). У 2024 р. ефективність використання оборотних активів підприємства зменшилась порівняно з 2023 р., проте вона була кращою, ніж у 2022 р.

6. Однією із найбільш вартісних складових виробничих запасів теплоенергетичного підприємства є деревна щепа. Згідно економічної діагностики та прогнозів цін на природний газ, вугілля, нафту та деревину пік їх максимальних значень відбувся у 2022 р. Нині ситуація стабілізувалась, проте природний газ, вугілля, нафта є дорогими джерелами теплової енергії. Ціни на енергетичну, дешеву, неякісну, низькосортну деревину за прогнозом Асоціації деревообробних підприємств України, мають зменшитись через надлишок її запасів. Крім того Житомирщина є лідером в Україні за результатами заготовлених дров, деревної щепи та продукції відходів лісгосподарської та деревообробної галузей, що сприятиме зменшенню вартості оборотних фондів. Існуючі запаси деревної щепи, дров перевищують їх споживання. Попит на них сповільнився, ще й через високий рівень цін для населення і регулювання (контроль) державою цін на природний газ.

7. Виявлено тимчасово вільні оборотні кошти підприємства, які тривалий період не використовують у виробничих процесах, не здійснюють рух і формують на складах вартість «мертвих» запасів. До них належать матеріально-технічні ресурси на суму 351,4 тис. грн, частина дебіторської заборгованості (10,845 млн грн), крім того на розрахунковому рахунку акумулюється 1,3-5,2 млн грн грошових коштів, які тривалий час не обслуговують діяльність підприємства. Рекомендована норма вивільнення нефункціонуючих оборотних активів становить знаходиться у межах інтервалу: від 1,056 млн. грн до 10,139 млн грн. Кошти доцільно використовувати на закупівлю сировини для котельнь – деревної щепи, відходів лісгосподарської галузі, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонін О.М. Необхідність енергетичного переходу до нових технологій з використанням відновлювальних джерел енергії / Студентські читання – 2025: матеріали міжфакультетської науково-практичної конференції молодих вчених. Житомир: Поліський національний університет, 2025. С.
2. Афонін О.М. Графоаналітична модель квадрату виробничого потенціалу підприємства / Science and Education as the Basis of Human Progress: збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, 06 грудня 2025, м. Роттердам, Нідерланди
3. Бізнес: словник-довідник / укл. В. Бойко та ін. К.: Україна, 1995.
4. Борзенко В.І., Пятак Т.В., Кочеткова Т.І., Троян А.В. Комплексний підхід до оптимізації оборотного капіталу підприємства. URL: *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, 2020. №(1), С. 59–63. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.1.59>
5. Brealey R.A. Corporate Finance: Eighth edition / R.A. Brealey, S.C. Myers, F. Allen. – McGraw-Hill/Irwin, 2005. – 1028 p
6. Ганін, В., & Філатова, М. Контроль та аналіз оборотних активів підприємства та шляхи їх удосконалення. *Молодий вчений*, 2019. 11 (75), 119-123. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-27>
7. Глобальні ціни на круглий ліс зростають, незважаючи на падіння попиту на пиломатеріали. Сайт Асоціації деревообробних підприємств України. <https://aweu.org.ua/general/globalni-cziny-na-kruglyj-lis-zrostayut-nezvazhayuchy-na-padinnya-popytu-na-pylomaterialy/>
8. Господарський кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

9. Дикань, В. Л., Токмакова, І. В., Овчиннікова, В. О., Корінь, М. В., Толстова, А. В. Економічна діагностика. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
10. Завитій О. Роль фінансової діагностики в діяльності підприємства. Інститут бухгалтерського обліку: контроль та аналіз в умовах глобалізації, 2021. 1-2. С. 33–41.
11. Житомир має на 80% відмовитись від газу: для цього планують побудувати 4 ТЕЦ, які використовуватимуть деревину https://www.zhitomir.info/news_176469.html" HYPERLINK
12. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник. К.: Знання, 2004. 190 с.
13. Економіка та організація виробництва : підручник / за ред.. В.Г.Герасимчука, А. Е. Розенплентера. К. : Знання, 2007. 305 с.
14. Європейський ринок деревини: зростання цін на початку 2025 року. <https://aweu.org.ua/general/yeuropejskyj-rynok-derevyny-zrostannya-czin-na-rochatku-2025-roku/>
15. Ємець В. В., Жмайлов В. М. *Управління оборотними активами як складова стратегії фінансового оздоровлення підприємства*. Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.). Суми, 2023. С.42-45.
16. Камінська І, Ковальчук Н., Демидович А., Дубровський В. Науково-методичні підходи до аналізу ефективності використання виробничого потенціалу підприємства / Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2020. Том 6. № 67.
17. Kilnitska, O., Yareмова, M., Sokolova, A. Bioresources in the transformation of Ukraine's energy system. *Scientia fructuosa*, 2025.5(163), 93–110. [http://doi.org/10.31617/1.2025\(163\)06](http://doi.org/10.31617/1.2025(163)06)
18. Кільницька О.С., Афонін О.М. Капітальні інвестиції в енергетичний сектор України / *Розвиток економічних систем в умовах глобалізації*: тези

доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 листопада 2025 р.), м. Харків, Україна. С. 347-349.

19. Кільницька О.С, Яремова М.І, Афонін О.М. Енергоменеджмент як напрям соціально-економічної та енергетичної безпеки України. Інфраструктура ринку. 2024. № 78. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/78-202>

20. Кошельок Г.В., Малишко В.С., Малікова І.П. Факторний аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства. Економіка та управління підприємствами. 2018. № 5 (67). URL: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/11.pdf

21. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид. [текст]: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017.

22. Кубецька О. М., Остапенко Т. М., Палешко Я. С. Управління оборотними активами підприємства в особливих умовах. *Бізнес Інформ*. 2022. №8. С. 159–165.

23. Minfin.com.ua: український портал про фінанси та інвестиції. <https://minfin.com.ua/ua/about/>

24. Ставки, індекси, тарифи. <https://index.minfin.com.ua/ua/>

25. Насібова О. В., Придатченко Б. Ю. Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства. Економіка і суспільство. Секція: Гроші, фінанси і кредит. Мукачівський державний університет. Випуск № 18 / 2018.

26. Роганова Г. О., Кравченко І. В. Прогнозування забезпеченості оборотним капіталом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7670> (дата звернення: 25.04.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.2.79](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.79)

27. Причепя І. В., Лесько О. Й., Сметанюк О. А. Сутність і роль оборотних засобів в системі ефективного управління виробничо-комерційними бізнес-процесами. *Modern Economics*. 2024. № 43(2024).

28. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

29. Публічний звіт Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України за 2022 рік. <https://saee.gov.ua/news/publicnii-zvit-golovi-derzenergoefektivnosti-za-2022-rik>

30. Роганова Г.О., Кравченко І.В. Прогнозування забезпеченості оборотним капіталом підприємства / Ефективна економіка. 2020. № 2.

31. Стратійчук В.М. Особливості ідентифікації поняття «оборотні активи» як об'єкту стратегічного управління / *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 2 (13) 2018.

32. Синиця Т.В., Осьмірко І.В. *Економічна діагностика: навчально-методичний посібник*. / Синиця Т.В., Осьмірко І.В. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017.

33. Скидан О., Яремова М., Старунська А. Регулювання цін на паливно-енергетичні ресурси як напрям зміцнення соціально-економічної та енергетичної безпеки України. *Сталий розвиток економіки*. 2023. (2(47)). <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-31>

34. Тараненко, О., & Череп, А. Ефективність використання оборотних активів агропромисловими підприємствами. *Економіка та суспільство*, 2023. №57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-80>

35. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 4. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.157 (дата звернення 19.12.2023)

36. Харченко Т.О., Невмержицька С.М., Цалко Т.Р. Формування стратегії розвитку корпоративних структур на основі життєвого циклу. Економічний розвиток: теорія, методологія, управління: зб. статей V Міжнародної науково-

практичної конференції (26 - 28 листопада 2018 р., м. Прага). Nemoros s.r.o., Prague, 2018. С. 105-112.

37. Химич І., Різник Н. Фінансово-економічний аналіз підприємства: основа прогнозування позитивних результатів за кризових умов. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 2024. 3 (1). С. 62–71.

38. Череп О. Г. Аналіз ефективності управління оборотним капіталом аграрних підприємств на прикладі ПАТ «Аграрний фонд». *Інтеграція освіти, науки і бізнесу*: колективна монографія. Том 9 / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В. В. 2021.

39. Шаповалов А. А. Сутність та роль оборотних активів в господарській діяльності та кругообігу коштів підприємств / *Студентський науковий вісник [МНАУ]. Економічні науки*. 2017. Вип. 2 (17). Ч. 1.

40. Яценко О.М., Соколова А.О., Ходаківський Є.І., Ткачук В.І. Економічна діагностика: навчальний посібник, Житомир.: ЖНАЕУ, 2010. 464 с.